

ท่าที่การตัดสินใจยอมแต่งงานกับบุคคลที่มีปัญหาบางประการของข้าราชการกรุงเทพมหานคร

การแต่งงาน เป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าจะสำคัญและมีความหมายยิ่งต่อวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคล เพราะนอกจากจะเป็นการผูกมัดชายหญิงคู่หนึ่งให้อยู่รวมกัน มีภาระหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันตลอดชีวิตการเป็นสามีภรรยาไปแล้ว ยังรับบทบาทหน้าที่ใหม่ซึ่งต้องแสดงตามสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อสืบทอดและรักษาสถาบันครอบครัวที่ตนเองจะมีส่วนสร้างขึ้นต่อไปในอนาคต ใ้หยิ่งยืนเป็นปีกแฉ่งมั่นคงสืบไป ฉะนั้นการเลือกคู่ครองจึงต้องแสวงหาผู้ที่ชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับสำหรับตนมากที่สุดมาเป็นคู่ครอง เพื่อให้เกิดความเต็มใจ แสดงบทบาทที่ได้รับใหม่ ซึ่งต่างจากบทบาทที่เคยชิน

สำหรับการตัดสินใจว่าบุคคลใดเป็นที่น่าพึงปรารถนาหรือชื่นชอบ จะแตกต่างกันไปตามสังคมและปัจเจกบุคคลแต่ละคน ซึ่งสามารถดกกลั่นต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น บางสังคมอาจให้ความสำคัญต่อความบริสุทธิ์ของหญิงก่อนแต่งงานไว้มาก หากหญิงใดไปมีเพศสัมพันธ์กับชายโดยไม่ได้แต่งงานกัน ก็ถือว่าเป็นหญิงไม่ดี ไม่มีชายใดปรารถนาจะเลือกเป็นภรรยาให้อับอายขายหน้าผู้อื่นในสังคม แต่ขณะเดียวกันอาจมีชายบางคนที่มีค่านิยมเบี่ยงเบนไปจากที่สังคมกำหนด โดยเห็นว่าเรื่องเช่นนี้มีอะไรสิ่งเสียหายหรือน่ารังเกียจ เป็นเพียงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในเพศชายและเพศหญิง และหากหญิงนั้นเป็นที่ถูกใจจนก็อาจเลือกแต่งงานด้วยโดยไม่สนใจคำครหาเนินทา หรือเสียงคัดค้านจากสมาชิกอื่นในสังคมของตนแต่อย่างใด ท่านองเดียวกันก็อาจมีบางสังคมที่ถือว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของหญิง เป็นเรื่องธรรมดาเป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งมีอะไรเรื่องน่ารังเกียจ หรือควรห้ามปรามแต่อย่างใด

ความออกกลั่นของข้าราชการที่มีต่อปัญหาสมมุติในเรื่องต่าง ๆ

จากการสมมุติเหตุการณ์ก่อนที่ข้าราชการจะสมรส ได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่จะเลือกแต่งงานด้วย ในลักษณะต่าง ๆ กัน เพื่อหยั่งพินิจว่าข้าราชการส่วนใหญ่จะออกกลั่นต่อปัญหาใดได้

มากน้อยเพียงใด ปัญหาที่นำมาพิจารณาทั้งหมดสิ้น 11 หัวข้อ 9 หัวข้อ เป็นเรื่องของการตัดสินใจ ยอมแต่งงานกับบุคคลที่พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่คัดค้านไม่เห็นด้วยที่จะแต่งงานกัน, บุคคลที่พ่อแม่ เลือกลูกให้, บุคคลที่มีญาติพี่น้องชอบยุ่งวุ่นวายกับชีวิตในครอบครัวคนอื่น, บุคคลทางชาติพันธุ์, ศาสนา, มีบุตรไม่ได้, เคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยไม่ได้แต่งงาน, เคยหย่าร้าง, และบุคคลที่เป็นหม้าย มีลูกติดอีก 2 คน

อีกหัวข้อหนึ่ง เป็นเรื่องของการให้เลือกระหว่างบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างรักกัน แต่มีสถานภาพสังคม เศรษฐกิจและการศึกษาต่ำ กับอีกบุคคลซึ่งรักข้าราชการฝ่ายเดียว แต่เป็นผู้ที่มีสถานภาพ - เศรษฐกิจสังคมและการศึกษาสูง เพื่อจะศึกษาว่าข้าราชการในกลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญต่อปัจจัยใดมากกว่ากันระหว่างความรักกับความเท่าเทียมกันทางชั้นสังคม

หัวข้อสุดท้าย เป็นการวัดความรู้สึกนึกคิดของข้าราชการที่มีต่อปัญหาการเลือกคู่ครองที่มีความแตกต่างกันในทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องของค่านิยมที่เกิดขึ้นในกลุ่มข้าราชการ

จากข้อมูลในตารางที่ 40 จะพบว่าความสอดคล้องกับปัญหาต่าง ๆ ระหว่างข้าราชการชาย และหญิง จะมีไม่เท่ากัน แต่ก็ยังพอมองเห็นแบบแผนของการยอมรับหรือไม่ยอมแต่งงานกับบุคคลที่มีปัญหาในแต่ละหัวข้อว่า มีความสอดคล้องกันพอสมควร ยกเว้นในเรื่อง ความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน ของผู้ที่จะมาเป็นผู้ครองเท่านั้น ที่ปรากฏว่า แตกต่างกันไปตามเพศอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือมีข้าราชการชายเพียง 26.17% ที่ยินดีแต่งงานกับหญิงที่ไม่บริสุทธิ์มาก่อน ขณะที่ในกลุ่มข้าราชการหญิงมีจำนวนถึง 52.13% ที่คิดว่าจะแต่งงานกับชายซึ่งมีปัญหานี้ ในทางกลับกันก็มีเพศชายอัตราส่วนสูงกว่าหญิงคือ 11.21% ขณะที่ข้าราชการหญิงมี 5.32% ที่ปฏิเสธการแต่งงานนี้

จึงอาจกล่าวได้ว่าข้าราชการชายจะให้ความสำคัญในเรื่องความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน ของผู้ที่มาเป็นผู้ครองไว้มากกว่าข้าราชการหญิง อย่างไรก็ตามก็ปรากฏว่าแนวโน้มที่คล้ายความเข้มงวดลงไปมาก ทั้งนี้สังเกตได้จากอัตราส่วนข้าราชการชายที่ปฏิเสธการแต่งงานนี้ว่ายังต่ำมาก เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ที่ไม่ว่าจะยอมแต่งงานด้วยหรือไม่ ซึ่งมีสูงถึง 62.62% การที่ข้อมูลออกมาในลักษณะนี้ อาจเป็นได้ว่า ข้าราชการกลุ่มนี้ยังลังเลที่จะยอมรับค่านิยมสมัยใหม่ตามแบบ

ตะวันตก ซึ่งใจกว้างไม่ถือในเรื่องความบริสุทธิ์ของหญิงเท่าใดนัก ก็การอนุรักษ์ค่านิยมเก่าของสังคมไทยที่ถือในเรื่องนี้ สำหรับข้าราชการหญิง ปรากฏว่า การตัดสินใจเป็นไปตามค่านิยมของสังคม ที่ไม่ถือในเรื่องความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงานของชาย แต่ที่น่าสังเกตคือ จำนวนผู้ที่ไม่แน่ใจว่าจะแต่งงานกับชายประเภทนี้หรือไม่ มีสูงถึง 42.55% จึงอาจเป็นไปได้ว่า เพราะข้าราชการหญิงกลุ่มนี้เกลียดผู้ชายเจ้าชู้ (ตารางที่ 31) จึงไม่แน่ใจว่า หากตนยอมแต่งงานกับชายที่เคยมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นมาก่อนแล้ว ท่อไปในภายหน้าชายนั้นจะยังคงประพฤติเช่นนี้อีกหรือไม่

ตารางที่ 40 ท่าทีการยินยอมแต่งงานกับบุคคลที่มีปัญหาสมมุติในเรื่องต่าง ๆ ของข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

หัวข้อปัญหา	การตัดสินใจของข้าราชการ					
	% ชาย (107 ราย)			% หญิง (94 ราย)		
	แต่งงานด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่แต่งงาน	แต่งงานด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่แต่งงาน
ตามบุคคลที่ต้องการแต่งงานด้วย						
1. พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ไม่ชอบและขอร้องไม่ให้แต่งงานด้วย	61.68	14.95	23.36	44.68	27.66	27.66
2. มีพ่อแม่หรือญาติที่มองชอบยุ่งๆ นายกับครอบครัวอื่น	55.14	19.63	25.23	53.19	19.15	27.66
3. ไม่อาจมีบุตรได้	42.06	53.27	4.67	65.96	31.91	2.13
4. เคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยไม่แต่งงาน แต่เลิกกันไปแล้ว	26.17	62.62	11.21	52.13	42.55	5.32
5. ถ้าเป็นบุคคลที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่เลือกให้ โดยท่านไม่ใคร่รักหรือรังเกียจ	26.17	16.82	57.01	28.72	20.21	51.06
6. เคยผ่านการหย่าร้างมาก่อน	24.3	67.29	8.41	36.17	55.32	8.51
7. เป็นหม้ายมีลูกต้องเลี้ยงดู	21.5	60.75	17.76	28.72	56.38	14.89
8. เป็นคนที่รักซึ่งเกิดในไทยแต่ไม่เคยมีเชื้อสายไทย ทุกไทยไม่รัก รักชาวชนกรรมบางอย่างตามมรรยาษฎ	21.5	67.29	11.21	29.79	60.64	9.57
9. นับถือศาสนาอื่น และต้องการให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาเดียวกับเขา	16.82	14.95	68.22	24.47	27.66	47.87

สำหรับหัวข้อปัญหาที่ข้าราชการชายออกถ้อยคำมากที่สุด คือปัญหาที่ผู้ที่เขาเลือกจะแต่งงานด้วย ผู้ใหญ่ไม่ชอบและขอร้องไม่ให้แต่งงานด้วย ปรากฏว่ามีข้าราชการชายถึง 61.68% ยืนยันความตั้งใจเดิมที่จะแต่งงาน และมีเพียง 23.36% เท่านั้นที่คิดว่าจะเลิกสมไม่แต่งงาน เพื่อทำตามความประสงค์ของผู้ใหญ่ ขณะที่ข้าราชการหญิงก็ตัดสินใจทำตามความประสงค์ของผู้ใหญ่มีจำนวนสูงกว่าเล็กน้อย คือมี 27.66% และมีอัตราส่วนของผู้ที่ไม่ยอมทำตามน้อยกว่า คือมีเพียง 44.68% แสดงว่าเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะยอมแปรพักตร์ความประสงค์ของผู้ใหญ่มากกว่าเพศชาย

ในกลุ่มข้าราชการหญิง ปรากฏว่าอัตราส่วนของผู้ที่ออกถ้อยคำที่บอกว่าไม่อาจมีบุตรได้ มีมากที่สุดคือมีถึง 65.96% ซึ่งคิดว่าจะแต่งงานกับผู้ที่ตนเลือกแม้จะทราบว่าไม่อาจมีบุตรได้ ขณะที่ข้าราชการชายมีอัตราส่วนน้อยกว่า คือมี 42.06% ในทำนองกลับกันเพศชายซึ่งปฏิเสธไม่แต่งงานจะมีอัตราส่วนสูงกว่าเล็กน้อย คือมี 4.67% ขณะที่หญิงมีเพียง 2.13% และในกลุ่มเพศชายที่ไม่แน่ใจว่าจะแต่งงานด้วยหรือไม่ จะมีสูงถึง 53.27% ซึ่งการที่ข้อมูลของข้าราชการชายออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ การมีบุตรหรือไม่ มีความหมายต่อเพศชายในแง่ของการที่จะมีผู้สืบสกุลของตนต่อไปในอนาคต ขณะที่เพศหญิงไม่มีปัญหาที่จะกังวลในเรื่องนี้ จึงไม่ใคร่สนใจว่าผู้ที่ตนจะแต่งงานด้วยจะมีบุตรได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาข้อมูลในแง่ของความออกถ้อยคำที่น้อยที่สุด พบว่าข้าราชการทั้งชายและหญิงเต็มใจแต่งงานกับผู้ที่นับถือศาสนาต่างจากตน และต้องการให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาเดียวกันน้อยที่สุด ในกลุ่มข้าราชการชายมีเพียง 16.82% และ 24.47% ในกลุ่มข้าราชการหญิง ขณะที่เกี่ยวกับอัตราส่วนของการปฏิเสธไม่ยอมเปลี่ยนศาสนาแม้จะทำให้แต่งงานกันไม่ได้ ก็มีสูงมากในกลุ่มข้าราชการชายมีถึง 68.22% และ 47.87% ของกลุ่มข้าราชการหญิงเช่นเดียวกันกับการแต่งงานกับบุคคลที่พ่อแม่เลือกให้ จะได้รับการปฏิเสธจากข้าราชการชายถึง 57.01% และข้าราชการหญิง 51.06% โดยส่วนใหญ่ของข้าราชการชาย-หญิง ให้เหตุผลว่าไม่ชอบวิธีคลุมถุงชน หรือต้องการใช้สิทธิ์เลือกคู่ครองด้วยตนเอง มีเพียงส่วนน้อย คือร้อยละ 26.17 ของข้าราชการชาย และ 28.72 ของข้าราชการหญิง ที่คิดว่าจะแต่งงานตามความประสงค์ของผู้ใหญ่หากตนเองยังไม่มีการหมั้น

เมื่อเปรียบเทียบกรณีของการยอมแต่งงานกับบุคคลที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ เลือกลงโทษการปฏิเสธ ไม่ทำตามผู้ใหญ่หรือมองไม่ให้แต่งงานกับบุคคลที่ตนเลือกจะแต่งงานด้วย จะเห็นว่าเมื่อตราส่วนการ ตัดสินใจแต่งงานและไม่แต่งงานในลักษณะตรงข้ามกัน และมีความแตกต่างกับ เล็กน้อยระหว่าง ข้าราชการชายและหญิง กล่าวคือ ข้าราชการส่วนใหญ่ยืนยันที่จะแต่งงานกับบุคคลที่ตนเลือก แม้ผู้ใหญ่จะคัดค้านไม่เห็นชอบด้วย ซึ่งในจำนวนนี้เพศชายมีอัตราส่วนสูงกว่าเพศหญิงเกือบ 20% ขณะเดียวกันอัตราส่วนของการยอมแต่งงานกับผู้ที่ผู้ใหญ่ เลือกลงโทษจะมีเพียงเล็กน้อย และในข้าราชการชายจะมีจำนวนน้อยกว่าข้าราชการหญิง นั่นก็แสดงให้เห็นว่าข้าราชการส่วนใหญ่ของการอิสระ ในการเลือกคู่ครองของตนเองมากกว่าจะให้ผู้ใหญ่จัดการให้ แม้ว่าในการเลือกของคนนั้นจะขัด กับความประสงค์ของผู้ใหญ่ก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่คนมีส่วนทำให้ข้าราชการมีค่านิยมที่จะ เลือกพิจารณาตัดสินใจต่อปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องคู่ครอง หากต้องให้ ผู้ใหญ่ช่วยจัดการให้ก็จะกลายเป็น เรื่องน่าอายสำหรับคนไป ซึ่งความรู้สึกนี้จะมียุ้งสูงในข้าราชการ ชายมากกว่าข้าราชการหญิง เพราะโดยปกติทั่วไปเพศชายจะมีความกล้าที่จะตัดสินใจมากกว่าและ คิดครอบครัวน้อยกว่าหญิง

สำหรับปัญหาที่มีผู้ เลือตัดสินใจแต่งงานกับบุคคลที่มีปัญหานั้นน้อย ขณะเดียวกันก็ไม่เลือก แต่งงานด้วย น้อยเช่นกัน ได้แก่ บุคคลที่เคยหย่าร้างมาแล้ว, บุคคลที่เป็นหม้าย มีลูกต้องเลี้ยง คู่อีก 2 คน และ บุคคลที่เกิดในไทย แต่มีพ่อแม่ เชื้อสายไทย พุทธไทยไม่ชัด และยังรักษาวินัยธรรม บางอย่างตามบรรพบุรุษอยู่ การที่มีจำนวนผู้ไม่แน่ใจว่าจะตัดสินใจแต่งงานหรือไม่กับผู้ที่ปัญหา เหล่านี้ในอัตราส่วนสูงทั้งในเพศชายและเพศหญิง อาจเป็นเพราะปัญหาเหล่านี้มีส่วนกระทบกระ- เทือนต่อความรู้สึกมั่นคงในชีวิตการแต่งงาน อย่างน้อยที่สุดก็อาจทำให้รู้สึกอายน้อยไม่กล้าแสดง ให้ใครทราบว่าผู้ที่ตนแต่งงานด้วยเป็นใคร ขณะเดียวกันข้าราชการก็มีความรู้สึกว่าเป็นคน มีปัญหา มีโชผู้ที่นารังเกียจจนไม่อาจแต่งงานด้วยได้ จึงทำให้ยากที่จะตัดสินใจเด็ดขาดลงไปได้ว่า หากบุคคลดังกล่าวเป็นคนที่น่ารักแล้ว ควรจะแต่งงานด้วยหรือไม่

การตัดสินใจเลือกแต่งงานระหว่างความรักกับฐานะเศรษฐกิจสังคม เมื่อให้ขาร-
 าชการตัดสินใจเลือกระหว่างบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างมีความรักต่อกัน แต่เป็นผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจ-
 สังคมโดยเฉพาะการศึกษาต่ำ กับผู้ที่รักข้าราชการข้างเคียง แต่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมโดยเฉพาะ

การศึกษาสูง ปรากฏว่าข้าราชการชายส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.14 เลือกแต่งงานกับผู้ที่ต่างฝ่ายต่างรักกัน ขณะที่ข้าราชการหญิงส่วนใหญ่ คือ 45.74% เลือกแต่งงานกับผู้ที่พื้นฐานเศรษฐกิจสังคมเท่าเทียมกับตนมากกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากค่านิยมในสังคมไทยที่เน้นความเป็นผู้นำในเพศชายสูงกว่าหญิง และอนุญาตให้ชายแต่งงานกับหญิงที่สถานภาพต่ำกว่าได้ โดยไม่เห็นเป็นเรื่องเสียหาย ตรงข้ามกับหญิงซึ่งไม้อาจแต่งงานกับผู้ที่สถานภาพต่ำกว่าตนมากได้ เพราะจะกลายเป็นเรื่องน่าอับอาย อาจถูกสบชกอื่นในสังคมเกี่ยวกับตนบิดา หรือถูกเหยียดหยามได้ง่าย และที่สำคัญก็คือในการแต่งงานของเพศหญิงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักประกันความมั่นคงของอนาคตไว้มาก เพราะหากตัดสินใจผิดพลาดโอกาสที่จะแก้ตัว โดยการแสวงหาผู้ครองใหม่ มีอาจกระทำได้ง่ายเหมือนเพศชาย

ตารางที่ 41 การตัดสินใจเลือกระหว่างบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างรักกัน แต่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมค่อนข้างต่ำ กับบุคคลที่รักข้าราชการฝ่ายเดียว แต่ฐานะเศรษฐกิจสังคมสูง จำแนกตามเพศ

การตัดสินใจเลือกของข้าราชการ	% ข้าราชการชาย (107 ราย)	% ข้าราชการหญิง (94 ราย)
เลือกแต่งงานกับบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างรักกัน....	55.14	38.3
ไม่แน่ใจว่าจะเลือกใคร	28.97	15.96
เลือกแต่งงานกับบุคคลที่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมดี...	15.89	45.74
รวม	100.0	100.0

ความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อการเลือกคู่ครองที่น้อยกว่า จากการหยั่งหาที่ความรู้สึกนึกคิดของข้าราชการที่มีต่อการแต่งงาน ซึ่งคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีคุณสมบัติแตกต่างกันมาก โดยสมมุติว่า หากข้าราชการที่มีการศึกษาสูง ซึ่งแต่งงานกับผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่ามาก, หรือมีฐานะเศรษฐกิจสังคมต่ำ, รูปร่างหน้าตา บุคลิกไม่ดี หรืออายุอ่อนหรือแก่กว่าหลายรอบ ต้องไม่ไหนตามสถานที่ต่าง ๆ คู่กับคู่สมรส ข้าราชการผู้นั้นน่าจะเกิดความรู้สึกอย่างไร ส่วนใหญ่ของข้าราชการชายร้อยละ 41.12 เห็นว่าข้าราชการผู้นั้นน่าจะภูมิใจที่สามารถเอาชนะค่านิยมของสังคมได้ ขณะที่ข้าราชการหญิงส่วนใหญ่ร้อยละ 38.3 คิดว่าข้าราชการผู้นั้นคงรู้สึกอายนที่

เลือกแต่งงานกับผู้ที่ไม่เหมาะสมกับตน แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มข้าราชการชายจะยอมรับการแต่งงานที่คู่สมรสมีคุณสมบัติดีกว่ามากกว่าข้าราชการหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อให้ข้าราชการชายตอบเขาก็จะสมมุติตนเองเป็นข้าราชการผู้นั้น ข้าราชการหญิงก็เช่นกัน เมื่อคิดว่าข้าราชการผู้นั้นเป็นเพศเดียวกับตน ทำให้คำตอบออกมาในลักษณะต่างกับข้าราชการชาย ไปตามค่านิยมที่มีอยู่ในสังคม

ตารางที่ 42 การคาดเดาความรู้สึกของบุคคลที่ได้ออกคู่ครองไม่เหมาะสมกับตน
จำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง

การคาดเดาความรู้สึกของบุคคลอื่น	%ข้าราชการชาย	%ข้าราชการหญิง
	(107 ราย)	(94 ราย)
ภูมิใจที่เอาชนะค่านิยมของสังคมได้	41.12	29.79
เฉย ๆ ไม่รู้สึกอะไร	24.3	31.91
อายที่ได้ออกคู่ครองไม่เหมาะสม	34.58	38.3
รวม	100.0	100.0

ขณะเดียวกันจะเห็นวาระหว่างกลุ่มที่คิดว่าข้าราชการผู้นั้น คงมีความรู้สึกภูมิใจกับกลุ่มที่คิดว่ามีความรู้สึกอาย ทั่วเลยจะไม่ต่างกันมากนัก กล่าวคือ ในกลุ่มข้าราชการชายมีผู้ตอบ 41.12% และ 34.58% ตามลำดับ ขณะที่ข้าราชการหญิงมีผู้ตอบ 29.79% และ 38.3% ตามลำดับ ทั้งนี้จะเป็นเพราะ ในกลุ่มข้าราชการที่มีการศึกษาสูงนอกจากจะยึดถือค่านิยมตามสังคมใหญ่แล้ว ยังมีค่านิยมย่อยในกลุ่มของตนอีกด้วย กล่าวคือ ในรูปแบบอุดมคติของการแต่งงาน ผู้ที่มีการศึกษาสูงส่วนใหญ่มักต่อต้านการแต่งงานที่ให้ความสำคัญต่อฐานะ เศรษฐกิจหรือสังคมมากกว่าความรัก แต่ขณะเดียวกันในทางปฏิบัติกลุ่มสังคมกลุ่มนี้ ก็ไม่อาจเป็นค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมใหญ่ได้ เพราะอิทธิพลค่านิยมที่ใหญ่มักฝังจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมตนโดยไม่รู้ตัว ฉะนั้นข้อมูลจึงออกมาในลักษณะที่ตัวเลขทั้งสองฝ่ายต่างกันไม่ถึง 10% ทั้งในกลุ่มข้าราชการชายและข้าราชการหญิง

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้อเสนอทั้งหมดในบทนี้ อาจสรุปได้ว่า ความออกคั่นท่อนปัญหาหรือ การตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งของข้าราชการ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในลักษณะคล้ายตามค่านิยมของสังคมมากกว่าที่จะเป็นไปโดยไม่มีแบบแผนให้เห็น จึงน่าจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การเลือกคูครองที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในกลุ่มข้าราชการตามที่เสนอไว้ในบทที่ 3 น่าจะอยู่ในกรอบข่ายของค่านิยมมากกว่าจะเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ฉะนั้นอาจพิจารณาตัดสินได้ว่า สมมุติฐานข้อที่ 3 ซึ่งเสนอว่า "การเลือกคูครองที่มีคุณสมบัติทางสังคมเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกับตน" มักเป็นไปตามค่านิยมของสังคม มากกว่าที่จะเป็นไปโดยบังเอิญ" น่าจะมีส่วนเป็นจริงได้